

УДК 616-036.86:614.253.2-055:378.147

Лепський В.В., Науменко Л.Ю., Борисова І.С., Березовський В.М., Макаренко С.В.

РЕАБІЛІТАЦІЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ: НАУКОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ

КЗ «Черкаський обласний центр медико-соціальної експертизи ЧОР»

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

У статті висвітлено актуальні питання реабілітації людей з інвалідністю з використанням нових форм реабілітаційного процесу - «інклюзивного туризму». Мета роботи: через опитування визначити ставлення людей з інвалідністю до проблеми інклюзивного туризму як одного з методів реабілітації. Дослідити кроки суспільства щодо втілення потреб людей з інвалідністю для розвитку можливостей реабілітації незахищених верств держави через «інклюзивний туризм». Дослідження проводилося на базі КЗ «Черкаський обласний центр МСЕ ЧОР» в 2015 р. з ініціативи громадських організацій інвалідів і чорнобильців Черкаської області та Всеукраїнського громадського союзу «Науково-практичне об'єднання інклюзивного туризму інвалідів і чорнобильців України», вищого навчального ДЗ «Відкритий Міжнародний університет розвитку людини» та на виконання рішення Черкаської обласної ради від 26.06.2012 № 16-4 / VI «Програма розвитку туризму в Черкаській області на 2012-2020 роки». У дослідженні взяли участь близько 3 тис. осіб з інвалідністю. Дослідження проводилося відповідно до законодавчої бази країни: Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні», «Конвенцію ООН про права інвалідів», Державної цільової програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції про права інвалідів». Результатами проведеного дослідження доведено, що особи з інвалідністю активно висловлюють бажання займатися різними видами туризму і, в значній мірі, зацікавлені у впровадженні саме основ «інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму», як одного з активних видів реабілітації. Важливо, що більшість з них вважають за необхідне включення такого виду реабілітації ІПР. Сьогодні в країні гостро стоїть питання реабілітації людей з інвалідністю та особливих категорій населення держави - учасників та постраждалих в АТО. В таких умовах, «інклюзивний туризм» як вид медичної, соціальної та психологічної реабілітації сприятиме їх повноцінній соціалізації незахищених верств суспільства. При цьому, важливо, щоб «інклюзивний туризм», як вид реабілітації, був віднесений в нашій державі до категорії «соціального чи медичного туризму» і кваліфікувався як подорожі, субсидовані державою з коштів, що виділяються на соціальні потреби людей з інвалідністю.

Ключові слова: інвалідність, інклюзивний туризм, реабілітація.

Дослідження є фрагментом науково-дослідної роботи «Розробка клініко-експертних підходів до оцінки обмеження життєдіяльності хворих та інвалідів з ревматичними ураженнями суглобів, внутрішніх органів та визначення реабілітаційного потенціалу на різних стадіях захворювань». № державної реєстрації 0105U007832, шифр ІН.05.06.

Вступ

Сьогодні в Україні триває процес переходу від медичної до соціальної моделі інвалідності, коли вислів «всі різні, але всі рівні», означає, що в державі змінилось відношення до людей з інвалідністю, які прагнуть інтегруватись в суспільство. В державі на початок 2016 року кількість осіб з інвалідністю становить 2,74 млн. осіб [4,5]. Саме на шляху до «соціальної моделі інвалідності» Україна в 2009 році ратифікувала Конвенцію ООН по правам інвалідів, а Факультативний протокол вступив в силу в 2010 році [1,4]. На етапі реформування галузі охорони здоров'я України, розвиток та становлення реабілітаційної допомоги хворим та людям з інвалідністю набуває особливої актуальності. Чисельність інвалідів серед учасників та постраждалих внаслідок АТО – зазвичай людей молодого, працездатного віку - на жаль, прогресивно збільшується. Вони особливо потребують кваліфікованої реабілітаційної допомоги, як психологічної, так і соціальної - тих видів реабілітації, які в нашій державі не мають чіткої структури і знаходяться на етапі формування. У зв'язку з цим, розробка та впровадження нових дієвих видів реабілітації, які відповідають сучасним тенденціям розвитку суспільства, дадуть змогу забез-

печити розбудову єдиної державної системи медико-соціального захисту за для збереження фізичного і психологічного здоров'я населення в Україні, в тому числі людей з інвалідністю.

За даними світової статистики сьогодні у світі близько 15% осіб з обмеженими можливостями, в країнах Європи інваліди становлять від 22 до 31% населення, в США – 54 млн. осіб (17% населення держави) інвалідів [3,11]. Відомо, що у зв'язку з певними перешкодами інваліди подорожують менш активно. В той же час, мандрівки людей з інвалідністю складають 7-8 % у всьому світі, 11 % усіх туристичних поїздок в Європі; 11% внутрішнього туризму США та Австралії це туризм людей з особливими потребами. При цьому, найбільш активно подорожують інваліди Великобританії (37 %) та Німеччини - 53 % [12,13]. Дослідження на пострадянському просторі (Казахстан, 2016г., Беларусь, 2014г., ЦИИТИН, 2014г.) свідчать, що близько 30% людей з інвалідністю займаються бізнесом, беруть участь у політиці. Ще близько 30% – це люди, які відносяться до категорії середнього класу і вони могли б подорожувати, якщо б їм створили відповідні умови. В Україні за статистичними даними 5,8% населення країни – люди з інвалідністю, а це кожний 18 громадянин держави, з них

близько 170 тисяч – діти [6]. Приблизно половина людей з інвалідністю в державі - це люди з обмеженими можливостями пересування («візочники») – молоді люди віком до 40 років. Часто вони займають активну життєву позицію, освоюють нові професії. Експерти припускають, що попит на ринку туризму, доступного для всіх, буде рости і в нашій державі уже найближчими роками. Нажаль, сьогодні практично немає вітчизняних досліджень із питання щодо вивчення потреб людей з інвалідністю в Україні в інклюзивному туризмі або ємності даного сектора ринку. Інформація про доступне в туризмі для людей з обмеженими можливостями українською мовою практично відсутня.

Через наявність проблем зі здоров'ям особи з інвалідністю потребують вжиття з боку державних та громадських інституцій спеціальних заходів, спрямованих на забезпечення їх повної та повноцінної участі в житті соціуму на рівні з іншими. Одним із заходів реабілітації людей з інвалідністю може бути використаний туризм. Саме тому, сьогодні у системі світового туристичного розвитку особливе і значне місце відводиться «інклюзивному туризму», як частині соціального туризму, який в Україні до сьогодні практично не розвинений.

«Доступний туризм» або, як його часто називають, – туризм для всіх, «інклюзивний туризм», «безбар'єрний туризм», «паратуризм» – різноманіття термінів, що пояснюють концепцію створення єдиного доступного простору для людей з інвалідністю через опанування динамічно сегмента туристського ринку світу. Значення термінів, які визначають, що таке туризм для людей з інвалідністю, більше 20 років є предметом наукових дискусій [9,14]. Саме термін «туризм, доступний для всіх» (tourism for all) сьогодні є терміном, що закріплений у міжнародних нормативно-правових актах. У 1991 році Генеральна асамблея ЮНВТО прийняла резолюцію під назвою «Створення можливостей для туризму людям з обмеженими можливостями в дев'яності роки» (Creating Tourism Opportunities for Handicapped People in the Nineties), текст якої був у подальшому поновлений у 2005 році в Дакарі (Сенегал) і був названий «Туризм, доступний для всіх» [Резолюція A/RES/492(XVI)/10]. У Декларації щодо спрощення туристських подорожей, прийнятої на 18-й сесії Генеральної асамблеї в Астані, ЮНВТО закликає держави-члени зробити свої туристські об'єкти та установи доступними для людей з інвалідністю та публікувати чітку і детальну інформацію про існуючі служби прийому для людей з обмеженими фізичними можливостями та про проблеми, з якими вони можуть зіткнутися під час подорожі [8,12]. У світі «соціальний туризм» — це подорожі, що субсидуються із джерел позабюджетного фінансування та за рахунок коштів, що виділяються з державного бюджету на соціальні потреби [2,13]. Дана концепція реалізована на практиці у бага-

тьох високорозвинених країнах світу, серед яких: Швейцарія, Німеччина, Франція, де активно розвивається соціальний туризм. Перспективу розвитку туризму в Україні для інвалідів відображає визначення: «Інклюзивний туризм» (фр. – містить у собі, лат. Include –включаю) – турпродукт, який передбачає доступність цього виду відпочинку для всіх, включаючи пристосування інфраструктури туристичних центрів і об'єктів туристичної індустрії до різних потреб людей, у тому числі інвалідів; літніх, їхніх опікунів та членів сімей з маленькими дітьми. Важливо, що даний термін містить одночасне транспортне обслуговування, харчування, розміщення та інші туристичні послуги за принципом «all inclusive». Лише за такими умовами туризм може стати доступним для інвалідів у нашій країні. «Інклюзивний туризм» для осіб з інвалідністю - це сучасний вид туризму, який дозволить включити в туристичну діяльність будь-яку людину, незалежно від її фізичних можливостей, з урахуванням особливостей її фізично-психологічного стану і розглядається він, насамперед, як потужний засіб активної реабілітації. У зв'язку з цим, у березні поточного року на розгляд Верховної Ради за ініціативою Народних депутатів Томенко М.В., Артеменко А.В. та Романової А.А. був внесений законопроект № 4271 «Про розвиток в Україні інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму».

Мета роботи

Визначити ставлення людей з інвалідністю України через опитування до проблеми інклюзивного туризму як одного з методів реабілітації. Дослідити кроки суспільства по втіленню потреб людей з інвалідністю для розбудови можливостей реабілітації незахищених верств держави.

Матеріали та методи дослідження

Протягом 2015 р. за ініціативою громадських організацій інвалідів і чорнобильців Черкаської області та Всеукраїнської громадської спілки «Науково-практичне об'єднання інклюзивного туризму інвалідів і чорнобильців України», вищого навчального ДЗ «Відкритий Міжнародний університет розвитку людини» та на виконання рішення Черкаської обласної ради від 26.06.2012 № 16-4/VI «Програма розвитку туризму в Черкаській області на 2012–2020 роки» проведено анкетування серед інвалідів та чорнобильців щодо впровадження в Україні інклюзивного туризму як одного із видів реабілітації. Дослідження проводилося на базі КЗ «Черкаський обласний центр МСЕ ЧОР». У дослідженні взяли участь близько 3 тис. осіб з інвалідністю. Дослідження проводилося відповідно до сучасної законодавчої бази: Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні», «Конвенцією ООН про права інвалідів», Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» [2,3,4,9,10].

Результати дослідження та їх обговорення

Для реалізації мети та завдань дослідження розробили спеціальний опитувальник. На запитання: «Чи вважаєте Ви активні види реабілітації корисними?», позитивно відповіли 88,6% респондентів. На запитання: «Чи є у Вас бажання займатись активними видами реабілітації?» позитивно відповіли 89,6 % респондентів. На запитання «Чи хотіли б Ви займатися різними видами туризму, що мають оздоровчо-соціально-реабілітаційний характер?» позитивно відповіли 96,6% респондентів. На запитання: «Чи вважаєте Ви за необхідне включити в ІПР інклюзивний туризм як один із видів соціально-психологічної та фізичної реабілітації?» позитивно відповіли 75 % респондентів.

Отже, результати опитування переконливо довели, що особи з інвалідністю, в переважній більшості, бажають активно займатися різноманітними видами доступного для них туризму та впровадження інклюзивного туризму, як одного з активних видів реабілітації. Практично одноставно висловлюють люди з інвалідністю бажання щодо включення інклюзивного туризму до індивідуальної програми реабілітації.

По шляху до втілення потреб людей з інвалідністю науковці сьогодні вивчають дане питання з медичної, наукової та з методологічної точок зору. 27-29 жовтня 2016 року відбувся I міжнародний науково-практичний симпозиум «Актуальні проблеми впровадження інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму в Україні» в м. Умані на базі Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини. Цій події передувало створення Асоціації «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму», ініціаторами і засновниками якого були КЗ «Черкаський обласний центр медико-соціальної експертизи Черкаської обласної ради», Національний історико-культурний заповідник «Чигирин», Шевченківський Національний заповідник м. Канів, Національний дендрологічний парк «Софіївка», Громадська спілка «Всеукраїнське науково-практичне об'єднання Інклюзивного туризму інвалідів і чорнобильців України», Благодійний фонд «Підтримка програм соціального захисту осіб постраждалих від аварії на ЧАЕС та інвалідів» та Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини. Захід офіційно відкрила заступник міського голови м. Умань Плотнікова Л.П., яка наголосила на тому, що соціальний захист незахищених верств населення регіону стоїть на особливому контролі у органів влади міста. Тому питання впровадження нових видів реабілітації для людей з інвалідністю та учасників АТО викликає зацікавленість в суспільстві та обґрунтовує необхідність проведення відкритого обговорення проблеми «інклюзивного туризму» як виду реабілітації. Модератором заходу стала т.в.о. начальника управління Держпродспоживслужби в м. Умані Качанова Л.П.

З точки зору лікарів, соціальних працівників,

педагогів та представників туристичних організацій України, що були присутні на Конгресі, можливості туризму, як виду реабілітації досить великі. Це і: реалізація рухової активності людини з інвалідністю, яка здатна підвищити психічну та психічну стійкість організму; здійснення терапії і профілактики психосоматичних захворювань хворих та людей з інвалідністю; допомога у встановленні соціальних контактів та надання можливості виконувати різні соціальні ролі; навчання виконувати інтегративні функції хворим задля повернення людей з інвалідністю в суспільство; володіючи рисою «екологічності» туризм здатен покращити психоемоційний настрій людей з інвалідністю; здійснення інтелектуальної, виховної та пристосувальної дії на людину з інвалідністю.

Процес соціального «Інклюзивного туризму» для людей з інвалідністю і без вад - процес взаємовигідний. Всі люди потребують спілкування, підтримки. Часто саме людина з інвалідністю своїм прагненням до життя, волею, може надихнути здорову людину до кращого сприйняття і осмисленого прожиття кожної хвилини життя. З іншого боку, спілкування здорових та людей з інвалідністю у процесі реалізації «Інклюзивного туризму» як соціального та психологічного виду реабілітації - надасть особі з інвалідністю змогу змінити соціальну роль в суспільстві, оволодіти технологіями ефективного функціонування в різних умовах перебування, соціально активізуватись в процесі туристичних заходів, трансформувати свій світогляд, розвинути здатність до самообслуговування та організовувати свій побут в умовах навколишнього середовища, оволодіти новими знаннями, уміннями та навичками.

Сьогодні важливо наголосити на потребах особливої категорії людей з інвалідністю - учасників та постраждалих в АТО. «Інклюзивний туризм» може стати для таких людей потужним засобом реабілітації, де реалізується можливість оздоровлення, спілкування з людьми, ліквідації певних психологічних бар'єрів, отримання психологічного задоволення від праці. Туризм – вид реабілітації, який може реально допомогти учасникам та постраждалим в АТО відновитись, покращити психологічне самопочуття, перестати фіксуватися на своїх соматичних відчуттях, вийти з важкої стресової ситуації, відчути себе активним, потрібним людям та суспільству в нових для них умовах мирного життя.

Висновки

1. Результатами проведеного дослідження доведено, що особи з інвалідністю, в переважній більшості, бажають активно займатися різними видами туризму та значною мірою зацікавлені у впровадженні саме засад «інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму», як одного з активних видів реабілітації. Важливо, що більшість з них вважають за необхідне включення такого

виду реабілітації до індивідуальної програми реабілітації (ІПР).

2. В реаліях сьогодення, в Україні гостро постає питання реабілітації людей з інвалідністю та особливих категорій населення держави – учасників та постраждалих в АТО. Основна задача держави по відношенню до людини з інвалідністю – надати можливість повного або часткового відновлення здібностей до побутової, суспільної та професійної діяльності. За таких умов, «інклюзивний туризм» як вид медичної, соціальної та психологічної реабілітації сприятиме їх повноцінній соціалізації.

3. Важливо, щоб «інклюзивний туризм», як вид реабілітації, був віднесений в нашій державі до «соціального або медичного туризму» та кваліфікувався як подорожі, що субсидовані державою з коштів, які виділяються на соціальні потреби людей з інвалідністю.

Перспективи подальших досліджень

Нажаль, сьогодні практично немає вітчизняних досліджень із питання щодо вивчення потреб людей з інвалідністю в Україні в інклюзивному туризмі або ємкості даного сектора ринку. Інформація про доступне в туризмі для людей з обмеженими можливостями українською мовою практично відсутня. Вважаємо, що проведення таких заходів, як міжнародний науково-практичний симпозиум «Актуальні проблеми впровадження інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму в Україні» та подальше вивчення проблем інвалідів із залученням до обговорення проблем реабілітації в науковій літературі сприятиме вирішенню в українському суспільстві нагальних проблем людей з інвалідністю.

Література

1. Декларація ООН про права інвалідів (резолюція 3447 Генеральної Асамблеї ООН від 09.12.75).

Реферат

РЕАБИЛИТАЦИЯ ЛЮДЕЙ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ: НАУЧНОЕ ОБОСНОВАНИЕ НОВЫХ ПОДХОДОВ

Лепский В.В., Науменко Л.Ю., Борисова И.С., Березовский В.М., Макаренко С.В.

Ключевые слова: инвалидность, инклюзивный туризм, реабилитация.

В статье освещены актуальные вопросы реабилитации людей с инвалидностью с использованием новых форм реабилитационного процесса – «инклюзивного туризма». Цель работы: определить отношение людей с инвалидностью через опрос к проблеме инклюзивного туризма как одного из методов реабилитации. Исследовать шаги общества по воплощению потребностей людей с инвалидностью для развития возможностей реабилитации незащищенных слоев государства через «инклюзивный туризм». Исследование проводилось на базе КЗ «Черкасский областной центр МСЭ ЧОР» в 2015 г. по инициативе общественных организаций инвалидов и чернобыльцев Черкасской области и Всеукраинского общественного союза «Научно-практическое объединение инклюзивного туризма инвалидов и чернобыльцев Украины», высшего учебного ДЗ «Открытый Международный университет развития человека» и во исполнение решения Черкасского областного совета от 26.06.2012 № 16-4/VI «Программа развития туризма в Черкасской области на 2012-2020 годы». В исследовании приняли участие около 3 тыс. лиц с инвалидностью. Исследование проводилось в соответствии с законодательной базой страны: Закон Украины «О реабилитации инвалидов в Украине», «Конвенцией ООН о правах инвалидов», Государственной целевой программы «Национальный план действий по реализации Конвенции о правах инвалидов». Результаты проведенного исследования доказано, что лица с инвалидностью активно выражают желание заниматься различными видами туризма и, в значительной степени, заинтересованы во внедрении именно основ «инклюзивного реабилитационно-социального туризма», как одного из активных видов реабилитации. Важно, что большинство из них считают необходимым включение такого вида реабилитации ИПР. Сегодня в стране остро стоит во-

2. Лигидов Р.М. Возможности государственной поддержки развития социального туризма в Кабардино-Балкарской Республике [Электронный ресурс] / Р.М. Лигидов, Н.Е. Куплюшина // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 1; Режим доступа: www.science-education.ru/121-18486 (Дата обращения: 06.11.2015 г.).
3. Международный день инвалидов [Электронный ресурс] / Сайт ООН. Режим доступа: http://www.un.org/ru/rights/disabilities/background_7.shtml (Дата обращения: 11.11.2015 г.).
4. Национальный доклад о принятых мерах, направленных на осуществление Украиной обязательств в рамках Конвенции о правах инвалидов. – К., 2015.
5. Основы медико-социальной экспертизы и реабилитации больных та инвалидов. Ч. I / [Л.Ю. Науменко, В.В. Чемирисов та ін.]. – Дніпропетровськ, 2013. – 327 с.
6. Основні показники інвалідності та діяльності медико-соціальних комісій України за 2015 рік: аналітико-інформаційний довідник / [А.В. Іпатов, В.А. Голік та ін.]. // За ред. С.І. Черняка. – Дніпропетровськ: Роял-Принт, 2016. – 162 с.
7. Про реабілітацію інвалідів в Україні: закон України №2961 від 06.10.2005 // Урядовий кур'єр («Орієнтир»). – 2005. - 2 листопада, № 213.
8. Реабілітація та зайнятість інвалідів (аналітичні матеріали) [Електронний ресурс] / Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу: www.mlsp.gov.ua.
9. Теория и практика организации инклюзивного туризма в России и за рубежом [Электронный ресурс] / Современные проблемы науки и образования. - Режим доступа: <http://www.science-education.ru/121-17354> (Дата обращения: 11.11.2015 г.).
10. Указ Президента України «Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями (від 1 червня 2005 р. №900/2005, м. Київ).
11. Accessible Tourism: understanding an evolving aspect of Australian tourism [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.accessibletourism.org/resources/crc_accessible_tourism_final_en.pdf. — Дата доступа: 10.03.2016.
12. Analysis of the needs in the field of Tourism for All [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.euforme.net/css/uk/analysis_needs.pdf. — Дата доступа: 12.03.2016.
13. Darcy S. A Whole-of-Life Approach to Tourism: The Case for Accessible Tourism Experiences / S. Darcy, T. Dickson // Journal of Hospitality and Tourism Management, 2009. — Issue 16 (1). - P. 32–44.
14. Inclusive Tourism Marketing Toolkit. Workbook for collecting key information on Accommodation and Resorts [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.keroul.qc.ca/DATA/PRACTIQUEDOCUMENT/166_fr.pdf. — Дата доступа: 15.03.2016.

прос реабилитации людей с инвалидностью и особых категорий населения государства – участников и пострадавших в АТО. В таких условиях, «инклюзивный туризм» как вид медицинской, социальной и психологической реабилитации будет способствовать их полноценной социализации незащищенных слоев общества. При этом, важно, чтобы «инклюзивный туризм», как вид реабилитации, был отнесен в нашем государстве к категории «социального или медицинского туризма» и квалифицировался как путешествия, субсидируемые государством из средств, выделяемых на социальные нужды людей с инвалидностью.

Summary

REHABILITATION OF PEOPLE WITH DISABILITIES: SCIENTIFIC GROUNDS OF NEW APPROACHES

Lepsky V.V., Naumenko L.Yu., Borisova I.S., Berezovsky V.M., Makarenko S.V.

Key words: disabilities, inclusive tourism, rehabilitation.

The article deals with topical issues of rehabilitation of people with disabilities by using new forms of rehabilitation process known as "inclusive tourism". Objectives: to determine the attitude of people with disabilities through a survey to the issue of inclusive tourism as one of the methods of rehabilitation; to explore the steps of tourist companies towards the needs of people with disabled persons in order to facilitate the rehabilitation of vulnerable layers of the state through the "inclusive tourism". The study was conducted on the basis of the medical facility "Cherkassy regional centre ITU CHOR" in 2015 on the initiative of public organizations of invalids and Chernobyl disaster fighters of Cherkasy oblast and Ukrainian Public Union "Theoretical and Practical Association of Inclusive Tourism for Disabled Persons and Victims of Chernobyl Disaster of Ukraine", higher education setting "Open International University of Human Development", and in pursuance of the decision of the Cherkasy oblast Council dated 26.06.2012 No. 16-4/VI "Program on Development of Tourism in Cherkasy region for 2012-2020". The study involved 3 thousand persons with disabilities. The study was conducted in accordance with the legal framework of the country: the Law of Ukraine "On rehabilitation of invalids in Ukraine", "United Nations Convention on the rights of persons with disabilities", the State target program "national action plan for the implementation of the Convention on the rights of persons with disabilities". The results of the study have proved that people with disabilities actively demonstrate their desire to be engaged in various types of tourism and, to a large extent, and interested in introducing the grounds of inclusive rehabilitation and social tourism" as one of the active forms of rehabilitation. Today the state faces the challenge related to the rehabilitation of people with disabilities and special categories such as former combatants and victims of the anti-terrorist operation in Ukraine. In such conditions, "inclusive tourism" as a form of medical, social and psychological rehabilitation will contribute to their complete socialization. Thus, it is important to promote "inclusive tourism" as a form of rehabilitation, and to introduce into the category of "social or medical tourism" and to qualify it as travelling subsidized from the state funds allocated for social support of people with disabilities.

УДК 616.62-003.7-089.879.

Лесовой В.Н., Стецишин Р.В.

СТРИКТУРЫ МОЧЕТОЧНИКА – ПОСЛЕОПЕРАЦИОННОЕ ОСЛОЖНЕНИЕ КОНТАКТНОЙ УРЕТЕРОЛИТОТРИПСИИ

Харьковский национальный медицинский университет

Харьковская медицинская академия последипломного образования

Уретероскопия с контактной лазерной или ультразвуковой литотрипсией была выполнена у 1268 больных уретеролитиазом. При анализе интраоперационных осложнений у 12 (60%) из 20 больных с перфорацией мочеточника выявлены его стриктуры. Наибольший риск развития стриктур имеет место у пациентов с интраоперационными повреждениями стенки мочеточника, а также у больных с камнями размерами более 1,5 см при их локализации в проксимальных отделах. Результаты исследования позволили заключить, что рутинное послеоперационное обследование с использованием ультразвукового и/или рентгенологического обследования показано всем пациентам после осложненной уретероскопии, а также у всех больных после эндоскопического лечения камней мочеточника более 1,5 см. Наблюдение за такими больными следует осуществлять на протяжении 18 месяцев после операции.

Ключевые слова: уретеролитиаз, контактная литотрипсия, осложнения, стриктуры мочеточника.

Работа выполнялась согласно НИР кафедры общей, детской и онкологической урологии Харьковской медицинской академии последипломного образования «Диагностика и лечение урологических заболеваний», № гос. регистрации 0110U002438

Прогресс в создании новых эндоскопов и устройств для дезинтеграции камня позволил расширить показания и повысить эффективность эндоскопических методов лечения камней

мочеточника, одновременно со снижением частоты осложнений эндоскопических операций [7]. Исторически, частота стриктур мочеточника после рутинной уретероскопии была относительно